

Asia: VN/24194/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi rikoslain 17 ja 20 luvun muuttamisesta (väkivaltakuvauksen ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa koskevat kriminalisoinnit)

Lausunnonantajan lausunto

Väkivaltakuvauksen hallussapito

Esitys on kannatettava. Kiinnitämme huomiota kuitenkin esitettyyn rangaistusasteikkoon. Ottaen huomioon suojeltava oikeushyvä, pyydämme vielä pohtimaan tulisiko rangaistusasteikko olla yhdenmukainen lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon kanssa eli sakkoa ja enintään kaksi vuotta vankeutta. Käsityksemme mukaan sanavapauden turvaamisesta pystytään huolehtimaan, vaikka asteikko olisi yhdenmukainen rikoslain 20 luvun 21 §:n kanssa.

Rangaistusseuraamuksen asettaminen vain sakkoon rajaa pois esitutkintaviranomaisilta sellaisia pakkokeinoja, kuten laite-etsintä ja kotietsintä, joilla pystyttäisiin puuttumaan ja selvittämään tehokkaasti kyseessä olevan kaltaista rikollisuutta. Asian jatkovalmistelussa tulisi myös arvioida tätä seikkaa.

Mikäli rangaistusasteikko muuttuu, ja joka tapauksessa, olisi syytä lausua myös lainkonkurrenssitilanteista. Esimerkiksi kuvan laadun perusteella voi täytyä sekä ehdotetun väkivaltakuvauksen hallussapidon, että lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito.

Törkeä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito

Esitys on kannatettava. Tältäkin osin kiinnitämme huomiota esitettyyn rangaistusasteikkoon. Sinällään hallussapito ei ole yhtä moitittavaa kuin rikoslain 20 luvun 19 §:ssä säädetyt tekemuodot, mutta kun huomioi sekä rikoslain 20 luvun 19 §:n ja 21§:n perusmuotoisten säännösten (lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito ja levittäminen) täysin samat rangaistusasteikot (sakko – kaksi vuotta vankeutta), voisi olla vielä aiheellista tarkastella esitettyä törkeän tekemuodon rangaistusasteikkoa suhteessa toisiinsa (kaikki neljä perusmuotoiset ja törkeät tekemuodot).

Muut huomiot

Tässä yhteydessä olisi hyvä tilaisuus huomioda rikoslain 20 luvun uudistamisen myötä tullut selvä epäkohta lapsia koskevan rikoslain 20 luvun 19 §:ssä säädetyissä tekotavoissa verrattuna aikuisia koskevaan rikoslain 20 luvun 7 §:n tekotapoihin. Mainitun pykälän (19§) mukaan, joka valmistaa, pitää kaupan tai vuokrattavana taikka muulla tavoin tarjoaa tai asettaa saataville, pitää saatavilla, vie maasta, tuo maahan tai Suomen kautta muuhun maahan taikka muuten levittää kuvan tai kuvatallenteen, jossa seksuaalisesti ja todellisuuspohjaisesti tai todenmukaisesti esitetään lasta, on tuomittava lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Tunnusmerkistö ei pidä sisällään tekotapana esittämistä toisin kuin aikuisia koskeva 20 luvun 7 §.

Vrt. Rikoslain 20 luvun 7 §:n (seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen) mukaan, joka oikeudettomasti esittää tai levittää toista seksuaalisesti esittävän todellisuuspohjaisen tai todenmukaisen kuvan tai kuvatallenteen siten, että teko loukkaa olennaisesti tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava seksuaalisen kuvan luvattomasta levittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Lainkohtien (rikoslain 20 luvun 7 § ja 19 §) sanamuodot siis poikkeavat toisistaan. Esitöiden perusteella tekotavoilla ”esittää” ja ”levittää” on tarkoitettu eri menettelyä.

Rikoslain 20 luvun 19 §:ää koskevista esitöistä tai oikeuskirjallisuudesta ei löydy perusteluja sille, että kuvan tai tallenteen pelkkä näyttäminen (kuten rikoslain 20 luvun 7 §:ssä) kuuluisi pykälän soveltamispiiriin. Ainakaan sitä tekotapaa ei ole esitöissä käsitelty. Onko lainsäätäjän tarkoituksena kuitenkin ollut se, että sekä lapset että aikuiset saavat samanlaista suojaa seksuaalisen materiaalin levittämistä vastaan. Lienee näin on, mutta tekotapaluettelo mainituissa pykälissä eroaa toisistaan.

Onko lakitekstistä epähuomiossa jäänyt rikoslain 20 luvun 19 §:ssä pois tekotapaluettelosta kuvan tai tallenteen esittäminen siten, että kuvatallennetta esitetään toiselle henkilölle esimerkiksi tietokoneen tai matkapuhelimen näytöltä tai paperitulosteelta.

Mainittu epäkohta ei ole myöskään korjattavissa nykyisen säätelyn voimassa ollessa niin, että syyttäjä esittäisi tältä osin lasta koskevan kuvan esittämisen osalta rangaistusvaatimuksen perustuen rikoslain 20 luvun 7 pykälään, koska esitöissä sanotaan varsin selkeästi, että lapsiin sovelletaan eri pykälää kuin aikuisiin. Näin alioikeudet ovat myös ensimmäisissä ratkaisuissaan esitöitä tulkinneet. Rikoslain 20 luvun 7 § ei sovellu menettelyyn, koska lainkohta ei koske alle 18-vuotiasta.

RL 20 luvun 19 §:n lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen -säännöstä tulisi muuttaa niin, että sinne tulisi tekotavaksi myös kuvan esittäminen, joka on jo aikuisten vastaavassa säännöksessä RL 20:9 §, kuten edellä todettu. Näin lapset saisivat samanlaista suojaa kuin aikuiset.

Mäenpää Pia
Suomen syyttäjäyhdistys ry